

Adeiledd a bondio

Cyffredinol

Term allweddol	Diffiniad
Atom	y gronyn lleiaf posibl o elfen; mae atomau wedi'u gwneud o brotonau, niwtronau ac electronau
Bond cemegol	grym atyniad electrostatig cryf sy'n dal atomau at ei gilydd
Cyfansoddyn	sylwedd pur wedi'i wneud o ddwy neu ragor o elfennau gwahanol y mae bondiau cemegol yn cysylltu eu hatomau; mae'r atomau mewn cymhareb sefydlog
Dargludydd trydan	sylwedd sy'n galluogi gronynnau wedi'u gwefru i symud drwyddo'n hawdd
Diagram dot a chroes	mae'n cael ei ddefnyddio i ddangos sut mae electronau o blisg/lefelau egni allanol atomau yn cael eu rhannu neu eu trosglwyddo pan fydd atomau'n ffurfio moleciwlau neu ïonau
Electron	gronyn is-atomig â gwefr negatif sydd ag ychydig iawn o fâs ac sydd i'w ganfod ym mhlisg electronau/lefelau egni atomau
Plisg electronau/lefel egni	y rhan o atom y tu allan i'r niwclews sy'n cael ei lenwi gan electronau
Elfen	sylwedd pur sydd wedi'i wneud o un math o atom yn unig
Dellten enfawr	trefniant rheolaidd atomau neu ïonau sy'n ffurfio adeileddau estynedig
Anelastig	ddim yn hyblyg
Dellten reolaidd	trefniant o atomau neu ïonau sy'n ailadrodd ac yn ffurfio adeiladd 3D
Gronyn is-atomig	gronyn sy'n llai nag atom

Adeiledd a bondio cofalent

Term allweddol	Diffiniad
Bond cofalent	math o fond sy'n cael ei ffurfio gan atomau sy'n rhannu o leiaf un pâr o electronau
Deuatomig	pan fydd moleciwl yn cynnwys dau atom
Grymoedd rhyngfoleciwlai dd	y grymoedd atynol a gwrthyrrol cymharol wan rhwng moleciwlau
Grymoedd mewnfoleciwlai dd	y grymoedd atynol a gwrthyrrol mewn moleciwl
Macrofoleciwl	moleciwl mawr iawn
Moleciwl	dau atom neu ragor wedi'u cysylltu gan fondiau cemegol

Adeiledd a bondio ïonig

Term allweddol	Diffiniad
Anion	ïon negatif
Brau	rhywbeth sy'n cracio neu'n torri pan fydd grym yn cael ei roi arno
Ïon	gronyn wedi'i wefru sy'n cael ei ffurfio pan fydd un neu ragor o electronau'n cael eu colli neu eu hennill o atom neu foleciwl
Bond ïonig	grym atyniad electrostatig rhwng ïonau â gwefr ddirgroes mewn dellten reolaidd sy'n ffurfio rhwng metel ac anfetel
Ïon polyatomig	gronyn wedi'i wefru sydd wedi'i wneud o ddau atom neu ragor wedi'u cysylltu â'i gilydd

Adeiledd a bondio metelig

Term allweddol	Diffiniad
Aloi	cymysgedd o ddwy neu ragor o elfennau y mae o leiaf un ohonynt yn fetel, pan fo gan y cymysgedd briodweddau metelig
Cafïon	ïon positif
Electron dadleoledig	electron mewn moleciwl neu adeiledd nad yw'n gysylltiedig ag unrhyw atom, ïon, neu fond cofalent penodol ac sy'n gallu symud yn rhydd
Hydwyth	yn gallu cael ei dynnu allan i greu gwifrau
Grym atyniad electrostatig	grym atyniad rhwng gronynnau â gwefrau dirgroes
Hydrin	mae'n gallu cael ei forthwyllo neu ei blygu i siâp
Metel	elfen sy'n sgleiniog pan fydd yn cael ei thorri, yn hydrin ac yn dargludo trydan yn dda; mae metelau i'w gweld ar ochr chwith a chanol y tabl cyfnodol ac maent yn tueddu i golli electronau i ffurfio ïonau positif
Bond metelig	grym atyniad electrostatig rhwng electronau dadleoledig a'r ïonau positif mewn dellten reolaidd
Dargludedd thermol	mesur o ba mor hawdd mae sylwedd yn galluogi gwres i symud drwyddo

Adeiledd a bondio carbon

Term allweddol	Diffiniad
Alotropau	gwahanol ffurfiau ar yr un elfen yn yr un cyflwr ffisegol; er enghraifft, mae diemwnt, graffit, graffen a ffwlerenau yn altropau carbon
Tetrahedrol	moleciwlau ac adeileddau sydd ag un atom yn y canol a phedwar atom yng nghorneli pyramid trionglog